

Jakob bij Laban

Periodethema: Jakob
Genesis 29 en 30

VOORAF

Wat heeft de Heere Jakob versterkt en vertroost in Bethel (zie Gen. 28)! Met nieuwe moed en krachten vervolgt Jakob zijn lange 'vluchtreis' naar Haran.

a. Jakob bij Laban (Gen. 29)

UITLEG VAN DE TEKST

Meer dan negenhonderd kilometer heeft Jakob gereisd als hij in de buurt komt van de plaats waar de familie van zijn moeder woont. We treffen hem aan bij een waterput, ergens in het veld. Deze put is een verzamelpunt voor alle kudden uit de omgeving. Hier ziet Jakob drie kudden schapen met hun herders. Zij wachten totdat ook de andere herders zijn gekomen. Pas als iedereen er is, wentelen zij met elkaar de grote steen die de put bedekt weg. Vervolgens geeft men de schapen te drinken. Voor dat men weer weg gaat, wordt de grote steen weer teruggelegd op de put (vers 1-3). Hartelijk groet Jakob de herders bij de put. Op zijn vraag hoort hij dat zij afkomstig zijn uit Haran, de plaats waarheen hij op reis is (vers 4). Meteen vraagt Jakob hun of zij zijn oom Laban kennen. Dat blijkt zo te zijn (vers 5). Op het moment dat Jakob te horen krijgt dat zijn oom het goed maakt, ziet één van hen Labans dochter Rachel in de verte naderen met de schapen van haar vader (vers 6). Ondertussen laat Jakob merken dat hij niet begrijpt waarom men rustig op elkaar blijft wachten totdat iedereen er is. Het is immers nog midden op de dag. Het is nu nog geen tijd om op te houden met het weiden van de kudden en naar huis te gaan. Waarom geeft men de schapen die er al zijn nog niet te drinken? Dan

kunnen ze nog mooi enige tijd te grazen krijgen (vers 7). De mannen antwoorden dat zij de schapen pas water kunnen geven als iedereen er is. Eerder wordt de steen niet van de put weggerold. De reden waarom men wacht tot iedereen er is, ligt waarschijnlijk niet zozeer in het gewicht van de steen (Jakob kreeg hem er immers ook wel af, zij het misschien met hulp van enkele anderen), maar in bepaalde gebruiken en tradities van die streek in die tijd (vers 8). Misschien kregen de rijkere of aanzienlijken voorrang bij het drinken van de kudden. Misschien waren er andere onderlinge afspraken.

De mannen zijn nog met Jakob in gesprek als Rachel met haar kudde bij de put aankomt (vers 9). Haar verschijning roept diepe emoties op bij Jakob. Zonder zich nog om de plaatselijke gewoonten te bekommeren, neemt hij het initiatief om de steen van de put te wentelen. Eigenhandig geeft hij de schapen van Labans kudde te drinken (vers 10). Hij kust zijn nicht Rachel bij wijze van begroeting. Dan worden de emoties hem de baas. Nu hij aan het einde van zijn vluchtreis gekomen is, bij zijn familie is aangekomen en zijn nicht heeft gezien, begint hij te huilen van ontroering (vers 11).

Dan wordt het tijd om aan Rachel bekend te maken wie hij is. In vers 12 staat dat hij een broer van Rachels vader Laban is. Met het woord 'broer' wordt hier bedoeld: naaste familie van haar vader, nauwe bloedverwant. Met onze woorden gesproken is Jakob immers geen broer, maar een neef van Laban en een neef van diens dochter Rachel. Meteen gaat Rachel naar huis om het nieuws over Jakobs komst aan haar vader te vertellen (vers 12). Laban haast zich met zijn dochter om de zoon van zijn zus Rebekka op hartelijke wijze te begroeten.

Dan moet Jakob meekomen, om alles te vertellen wat er is gebeurd en hoe hij hier in Haran is verzeild geraakt (vers 13).

Als Laban het hele verhaal heeft gehoord, verzekert hij Jakob ervan dat hij hem als geliefde familie zal behandelen. Zo blijft Jakob een volle maand bij Laban wonen (vers 14).

Na verloop van tijd beseft Laban dat hij met Jakob moet gaan praten over de toekomst. Hij heeft zijn neef enigszins leren kennen. Hij kan zijn hulp goed gebruiken. Het zou jammer zijn als Jakob binnenkort weer weg zal gaan. Misschien wil hij wel bij hem in dienst blijven. Dat hoeft natuurlijk niet voor niets. Laat Jakob maar zeggen wat voor beloning hij verwacht. Ondertussen merken we dat Laban wel zo slim is, dat hij niet zelf een vorstelijk loon aanbiedt. Hij weet maar al te goed dat Jakob als vluchteling weinig keus heeft en dat hij zijn eisen niet al te hoog zal durven stellen (vers 15).

Blijkbaar heeft Jakob er van tevoren al goed over nagedacht. Hij biedt zijn oom aan om zeven jaren lang voor hem te werken als hij in ruil daarvoor mag trouwen met zijn jongste dochter Rachel. Die zeven jaren arbeid gelden dan als de bruidsschat, die een bruidegom in die dagen moest geven aan de ouders van zijn toekomstige bruid. Zeven jaren is een lange tijd, maar Jakob heeft het er wel voor over. Met haar knappe verschijning heeft zij zijn hart veroverd (vers 16-18). Laban stemt met Jakobs voorstel in. Voor Jakobs gevoel vliegen de jaren voorbij. Hij weet immers waarvoor hij het doet. Hij heeft Rachel lief (vers 20). Als de zeven jaren voorbij zijn, moet Jakob zijn oom eraan herinneren dat de afgesproken tijd vervuld is. Alsof Laban vergeten heeft wat de afspraak was... Maar Jakob wil niet langer wachten. Nu is het de afgesproken tijd. Wat verlangt hij ernaar om te trouwen met Rachel (vers 21). Laban organiseert de bruiloft. De hele omgeving wordt uitgenodigd voor de bruiloftsmaaltijd (vers 22). Overeenkomstig de plaatselijke traditie brengt de vader van de bruid zijn dochter 's avonds bij de bruidegom. Maar wat doet Laban nu? In plaats van Rachel brengt hij zijn oudste dochter Lea bij Jakob (vers 23). Omdat zij bedekt is met een sluier, kan Jakob haar gezicht niet zien. Pas de volgende morgen als het licht geworden is, merkt hij dat hij is bedrogen. Hij wordt wakker met Lea. Meteen gaat hij naar Laban toe om hem ter verantwoording te roepen over zijn bedrog (vers 25). Laban doet alsof hij zich van geen kwaad bewust is. Hij houdt het erop, dat het niet gebruikelijk is een jongere dochter uit te huwelijken als er nog een oudere zuster ongetrouwd is (vers 26). Als dat al waar zou zijn, is het hem des te meer aan te rekenen dat hij dit niet eerder aan Jakob heeft verteld. Maar Laban heeft allang zijn plannetje klaar. Laat Jakob de vreugde van het huwelijksfeest niet bederven. Laban zal hem ook Rachel als vrouw ge-

ven, mits Jakob belooft nog zeven jaren voor hem te werken (vers 27). Veel keus heeft Jakob niet. Hij besluit te blijven. Hij trouwt nu ook met Rachel en blijft vervolgens nog zeven jaren bij Laban in Haran (vers 28-30). Het kwam in die tijd vaker voor dat een man met meerdere vrouwen trouwde. Toch is dat Gods bedoeling nooit geweest. Hij geeft een man één vrouw en een vrouw één man (zie bijv. de instelling van het huwelijk in Gen. 1 en 2). Het huwelijksleven van Jakob illustreert maar al te zeer hoeveel ellende polygamie in een gezin veroorzaakt. Lea was niet zo knap als haar jongere zus Rachel, zie vers 17. In ditzelfde vers staat dat Lea 'tedere' ogen had. De kanttekeningen zeggen: 'Dat is, zwakke en gebrekkelijke', met andere woorden fletse. Nadrukkelijk staat er in vers 30 dat Jakob meer van Rachel houdt dan van Lea. Wat moet dat moeilijk zijn geweest voor Lea. Maar de Heere ontfermt Zich over haar. Hij geeft Lea vier zonen, terwijl Hij ervoor zorgt dat Rachel onvruchtbaar blijft. Overigens: als we in vers 31 lezen dat Lea 'gehaat' was, hoeven we niet te denken aan ons woord hater waarmee we een hartgrondige afkeer bedoelen. Er wordt mee bedoeld dat Jakob Lea niet liefheeft zoals hij Rachel liefheeft. Jakob stelt Lea achter Rachel.

In de namen die Lea haar kinderen geeft, horen we hoezeer zij verlangt naar de liefde van haar man. Ook getuigen deze namen ervan dat zij haar hoop vestigt op de HEERE (vers 32-35). De naam Ruben betekent: ziet een zoon. Zo maakt de Heere Lea de moeder van Jakobs eerstgeboren zoon. De naam Simeon betekent: verhoring, de HEERE hoort. De naam Levi betekent: hij die aanhangt, zich hecht. Uit Levi komt later het geslacht van de priesters en de levieten, die in de dienst des HEEREN staan. De naam Juda betekent: lofprijzing, nu zal ik de HEERE prijzen. Uit Juda wordt later de Heere Jezus geboren.

TER OVERWEGING

1. De HEERE doet wat Hij heeft beloofd (zie Gen. 29: 13-15). Onder Zijn beschermende hand en onder Zijn leiding komt Jakob veilig aan in Haran. Ook daar zorgt de Heere voor hem.
2. Het gaat bij Laban niet altijd zoals Jakob het zou willen. Tijdens zijn bruiloft wordt hij op een slinkse wijze door zijn oom bedrogen. Nu moet hij zelf ondervinden wat het is om bedrogen te worden. De bedrieger bedrogen. Zie Gen. 25: 29-34 en Gen. 27: 35-36 voor Jakobs eigen listen en bedrog.
3. Rachel was wel een knappe verschijning, maar we lezen weinig van de vreze des Heeren in haar leven. Lea was lichamelijk misschien wat minder mooi, maar uit de namen die zij haar zonen geeft, blijkt dat zij haar hoop vestigt op de Heere. Daarin wordt zij niet beschaamd. Wijs de kinde-

ren erop dat een hart dat de Heere liefheeft in Gods ogen veel meer waard is dan een mooi lichaam. Leer hen meer te letten op 'innerlijk schoon' dan op 'uiterlijk schoon'.

4. 'God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade' (1 Petr. 5: 5). Dat zien we terug in de wijze waarop de Heere omgaat met Rachel en Lea. Lea is bij haar man niet zo in tel, terwijl haar zus Jakobs liefste is. Maar de Heere ontfermt Zich op bijzondere wijze over Lea. Hij geeft haar vier zonen, terwijl Hij Rachels baarmoeder toesluit. De Heere maakt de geminachte Lea zelfs tot een van de moeders van Zijn beloofde eniggeboren Zoon! Het doet me denken aan de diepe verwondering van Maria over Gods onbegrijpelijke goedheid: 'Mijn ziel maakt groot de Heere, en mijn geest verheugt zich in God mijn Zaligmaker, omdat Hij de nederheid Zijner dienstmaagd heeft aangezien. Want zie, van nu aan zullen mij zalig spreken al de geslachten. Want grote dingen heeft aan mij gedaan Hij Die machtig is, en heilig is Zijn Naam...' (Luk. 1: 46 ev)

GELOOFSLEER

Heidelbergse Catechismus, zondag 43. (God gebiedt in het negende gebod geen vals getuigenis te geven. Dat is niet liegen en bedriegen, maar dat is ook in alles (ook zakelijk) de waarheid liefhebben.)

b. Rachel en Lea (Gen. 30)

UITLEG VAN DE TEKST

Rachel wordt jaloers als ze ziet dat Lea kinderen krijgt en zij niet. Ze gaat naar Jakob toe en eist kinderen. En als zij geen kinderen krijgt, wil ze sterven. Wat Rachel doet, is onredelijk. Jakob zegt dat ook tegen haar. God heeft de vrucht van haar buik van haar geweerd, niet hij. De reactie van Rachel laat ons zien hoe vreselijk het in die tijd was als een vrouw kinderloos bleef. Kinderloosheid was een grote schande.

Rachel kiest dezelfde oplossing voor haar kinderloosheid als Sara. Ze geeft haar slavin Bilha aan Jakob, die moet voor haar kinderen baren. De kinderen die Bilha krijgt, zullen door Rachel worden 'geadopteerd'. In die cultuur kwam dit vaker voor. Kinderen van de vervangende vrouw (in dit geval Bilha), werden beschouwd als behorend bij de belangrijkste vrouw (in dit geval Rachel). Daarom is het Rachel die de namen geeft aan de kinderen die geboren worden. Het eerste kind dat Bilha haar baart, krijgt de naam Dan. Dan betekent 'recht', God heeft haar recht verschaft. Daniël. Bilha krijgt nog een kind. Dit kind krijgt de naam Nafthali, dat 'worsteling' betekent. Daarin zien we iets uitgedrukt van de strijd van Rachel met Lea. Omdat Lea

na de geboorte van Ruben, Simeon, Levi en Juda een tijd lang geen kinderen baart, geeft zij net als Rachel haar dienstmeisje aan Jakob. Zilpa baart twee kinderen: Gad (geluk) en Aser (gelukzaligheid).

Ruben is inmiddels een grote jongen geworden. Op een gegeven moment gaat hij er in de tijd van de tarweoogst op uit en vindt Dudaïm (liefdesappelen). Ruben brengt ze bij zijn moeder Lea. De context wekt de suggestie dat men geloofde dat deze appelen de vruchtbaarheid bevorderden. Rachel wil graag een deel van die appelen van Lea hebben. Er ontspint zich een gesprek. Het geeft weer hoe de verhouding tussen de twee zussen is. Rachel stelt voor dat zij de appelen krijgt en dat in ruil daarvoor Jakob die nacht met Lea zal slapen. Lea wordt zonder liefdesappelen zwanger. Daarmee wordt de kracht van de liefdesappelen aan de kaak gesteld. Niet die vruchten geven vruchtbaarheid, maar de Heere. Intussen blijkt Jakob zich door zijn vrouwen heen en weer te laten schuiven. Het kind dat geboren wordt, krijgt als naam Issaschar. In die naam legt Lea de gedachte, dat God haar beloont voor het feit dat zij haar dienstmaagd aan Jakob heeft gegeven. Lea krijgt nog een zoon, die de naam Zebulon krijgt. Zebulon betekent iets in de zin van toegift. Lea krijgt ook nog een dochter, die de naam Dina krijgt.

God denkt ook aan Rachel. Hij opent haar baarmoeder en zij wordt zwanger. De jongen die geboren wordt, krijgt als naam Jozef, dat betekent zoets als toevoegen. Zij verlangt dus naar nog een kind. Nadat Jakob veertien jaar voor zijn twee vrouwen heeft gewerkt, wil hij vertrekken. Laban wil Jakob echter nog heel graag bij zich houden. God heeft hem om Jakob gezegend. Hij biedt Jakob aan een voorstel te doen voor de komende jaren. Jakob reageert daarop niet direct, maar benadrukt hoe de Heere Laban door het werk van Jakob heeft gezegend. Na aandringen van Laban geeft Jakob aan voor hem te willen blijven werken. Als beloning zou hij de wit gespikkelde en gevlekte dieren die geboren worden, kunnen krijgen. Van deze dieren, die normaal gesproken bij uitzondering geboren worden, zal Jakob zelf een kudde vormen. Laban stemt daar mee in. Op deze manier zal direct ook duidelijk zijn welke dieren van wie zijn. De gespikkelde en gekleurde dieren die Laban op dat moment al heeft, zet hij apart, die blijven van hem. Dit zou als gevolg kunnen hebben dat er nog minder gevlekte en gekleurde dieren dan normaal geboren worden. Jakob heeft echter een plan. Hij legt takken in de drinkbakken waarvan gedeelten van de bast zijn weggehaald. Daardoor zijn er witte plekken in de donkere bast zichtbaar. Er bestaat geen oorzakelijk verband tussen de takken en de nieuwgeboren lammeren, al kan dat wel Jakobs overtuiging zijn geweest. In dit geval wordt dit door de Heere

gebruikt om Jakob bezit te geven. Jakob doet dit alleen bij de sterke dieren. De sterke dieren krijgen zo heel veel gevlekte dieren en de zwakkeren niet. Jakob oefent zo invloed uit op de grootte en de kwaliteit van de kudde van Laban. Jakob was met zijn staf aangekomen en hij wordt nu een rijk man.

TER OVERWEGING

Gezien de leeftijd van de kinderen zullen bepaalde zaken niet verteld kunnen worden. De nadruk zal dan ook vallen op Gen. 29. Vanuit Gen. 30 kan er gelet worden op het feit dat God Jakob, ondanks alles, zegent. Ondanks de onderlinge verdeeldheid en allerlei slinkse wegen vervult de Heere de eerder aan Jakob gegeven beloften. De Heere laat zien

dat Hij een getrouw God is. Jakob krijgt vele bezittingen. Wij kunnen hieruit leren dat we ons over kunnen geven aan de beloften van God. Wie het van Hem verwacht, komt nooit beschaamd uit.

GELOOFSLEER

- Heidelbergse Catechismus, zondag 2, vraag en antwoord 4. (God eist in de wet niet alleen liefde tot Hem, maar ook tot de naaste.)
- Heidelbergse Catechismus, zondag 10. (God onderhoudt met Zijn hand heel Zijn schepping. Niets komt bij geval, maar van Zijn Vaderlijke hand. Alle schepselen zijn in Zijn hand, zodat zij tegen Zijn wil niet roeren noch bewegen kunnen.)